

Saksbehandler:
Aysha Hussain
Epost:
aysha.hussain@forbrukerradet.no

Vår dato:
02.03.2021

Vår referanse:
20/15417 - 3

Deres dato:

Deres referanse:

Høringsvar : Forslag til lov- og forskriftsendringer for å motvirke kroppspress - Regulering av kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling og tydeliggjøring av helsepersonellovens virkeområde mv.

1. Lovforslaget

Det vises til høring med forslag om forskriftsendringer av kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling og tydeliggjøring av helsepersonellovens virkeområde mv., datert 20. januar 2021, med høringsfrist 10. mars 2021.

FNs forbrukerrettigheter vektlegger beskyttelse av sårbare forbrukere, retten til trygge produkter og beskyttelse mot helseskade og tilgang til informasjon som setter forbrukeren i stand til å ta informerte valg.

Kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandlinger gjennomføres for å endre på utseende. Kroppspress kan være en bidragende faktor for at man velger å gjennomgå en kosmetisk behandling. Kosmetiske behandlinger kan i enkelte tilfeller gi uheldige resultater, og i verste fall resultere i en helseskade.

Forbrukerrådet har som forbrukernes interesseorganisasjon lenge vært opptatt av markedet for skjønnhetspleie. Reglene på området er uklare og mangelfulle. Det opereres i liten grad med skriftlige avtaler i forkant av behandlingene, og forventningene skapt i markedsføringen står ikke alltid i stil med resultatet. Brukerne har ved mange typer behandlinger svært begrenset beskyttelse mot uheldige resultater. Vi er derfor glade for at departementet nå foreslår en noe strengere regulering av kosmetiske behandlinger som kan begrense risikoen ved de mest inngripende behandlingene.

Forbrukerrådet støtter fullt ut forslaget om å utvide begrepet «helsehjelp» til også å gjelde virksomhet som utøves uten klar medisinsk eller odontologisk begrunnelse dersom handlingen kan medføre helserisiko, samt også at det forslås innført kompetansekrav for å gjennomføre visse former for kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling. Disse forslagene må ses i sammenheng og vil kunne bidra til økt pasientsikkerhet ved at uheldige inngrep og skader vil hindres eller reduseres. Det er imidlertid viktig at grensene for hva som utgjør «helsehjelp» blir klargjort.

Forbrukerrådet støtter også fullt ut departementets forslag om en 18-års aldersgrense for kosmetiske inngrep, injeksjoner eller behandling uten medisinsk eller odontologisk begrunnelse, samt et lovfestet forbud mot markedsføring rettet mot personer under 18 år. Det er viktig at lovforslagene følges opp i form av et aktivt tilsyn.

Forbrukerrådet har fire innvendinger til de foreslåtte lovendringene:

Manglende brukerperspektiv

Forbrukerrådet savner brukerperspektivet i forslagene til regulering. Endringsforslagene har et viktig helse- og sikkerhetsperspektiv, men fokuserer i mindre grad på brukernes/pasientenes rettigheter bl.a. i form av

informasjon, klagemuligheter og private sanksjoner i form av retting eller erstatning når noe ikke går som forventet eller planlagt (se punkt 2 nedenfor).

Det er behov for regulering også av kosmetisk behandling som ikke utgjør en helseisiko

Kosmetiske behandlinger som ikke faller inn under «helsehjelp» er i liten grad regulert og brukerne av slike behandlinger har svært begrenset beskyttelse (se punkt 3 nedenfor).

Reguleringen av de ulike kosmetiske behandlinger bør samles i en felles lov

Forbrukerrådet er uenig i departementets vurdering av at det ikke er hensiktsmessig å foreslå en felles regulering som skal gjelde alle sider knyttet til kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling. Det er uheldig for både pasienter/brukere og behandlere at lovverket på området er så fragmentert og uoversiktlig. (Se punkt 4 nedenfor).

Behov for strengere regelverk på markedsføring av kosmetiske injeksjoner

Retningslinjene for influencemarkedsføring er bransjestyrt. Foruten offentliggjøring av klagevedtak, har brudd på retningslinjene få konsekvenser. Forbrukerrådet ønsker et forbud mot markedsføring av kosmetiske injeksjoner (se punkt 5 nedenfor.)

2. Brukeren i sentrum

Som forbrukernes interesseorganisasjon er Forbrukerrådet opptatt av brukernes erfaringer og situasjon i møte med ulike aktører. Forbrukerrådet har over lengre tid jobbet for å styrke forbrukerrettighetene knyttet til skjønnhetsbehandlinger. Tidligere har vi avdekket manglende informasjon til forbruker og dårlig hygiene ved behandlingsstedene¹.

Lovforslaget som legges frem her er av rent offentligrettslig karakter i form av bl.a. kompetansekrav og behandlingsmonopol. Høringen fokuserer i liten grad på brukernes rettigheter til informasjon, avtale, innsyn i journal, klagerett, erstatning o.l. Slike rettigheter går fram av bl.a. pasient- og brukerrettighetsloven, men denne gjelder kun for behandlinger innenfor den offentlige helse- og omsorgstjenesten. Håndverkertjenesteloven gjelder som kjent heller ikke i slike tilfeller. I praksis utgjør dette et problem for misfornøyde brukere som i liten grad når fram med sine innsigelser overfor behandlerne. Se mer om Forbrukerrådets erfaringer om dette nedenfor under punkt 3.

Etter Forbrukerrådets mening ville det vært naturlig at det ved utforming av ny lovgivning på området for kosmetiske behandlinger også settes søkelys på brukernes rettigheter og krav ved alle typer behandlinger. Forbrukerrådet er av den mening at slike rettigheter også bør reguleres, se punkt 3 nedenfor.

3. Behov for regulering av kosmetiske behandlinger som ikke anses som helsehjelp

Forbrukerrådet har siden 2015 meklet i saker som dreier seg om skjønnhetsbehandling (overført til Forbrukertilsynet fom. 2021).

Vi har blant annet mottatt klager på hårfjerning med laser, tatovering av øyebryn, vippeextensions, tatovering av lipliner og eyeliner, tatovering mm. Uenighetene handler ofte om dårlig resultat, uenighet om pris, endringer underveis i behandlingen, (f.eks antall behandlinger som må til for å oppnå ønske resultat), manglende forventningsavklaring og realitetsorientering, manglende tillit til behandler og aktører uten kompetanse. Avtalene som er inngått er stort sett muntlige, og manglende forventningsavklaringer mellom forbruker og utøver gjør at partene ofte ikke oppnår enighet. Dette kan medføre at forbruker sitter igjen med et svært uheldig resultat, slik som for eksempel feilplassert øyebrynstatovering over lang tid. Dette kan være både økonomisk og psykisk krevende for den det gjelder.

¹ [Forbrukerrådet. Kosmetisk behandling.2014](#)

Det finnes ingen alminnelig tjenestelov som regulerer slike forhold. Pasient- og brukerrettighetsloven gjelder ikke for behandlinger som ikke er helsehjelp, og Håndverkstjenesteloven gjelder som kjent ikke behandling av og på mennesker. Brukerne av slike behandlinger er derfor henvist til å vise til avtalelovens regler og prinsipper, og må bringe sin sak inn for domstolene dersom de ikke når frem i sine krav. I praksis vil dette være lite aktuelt for de fleste.

Brukere av slike tjenester vil i praksis være avhengig av behandlerens tilbud og kompetanse, og gis liten beskyttelse mot uhell. Det fremlagte lovforslaget vil ikke bidra til endringer for denne type tjenester ettersom behandlingene ikke utgjør en helserisiko.

Etter Forbrukerrådets oppfatning er dette uheldig. Det vises til at markedet er stort for slike behandlinger og brukerne er lite beskyttet. I tillegg kommer at ungdom i stor grad benytter seg av ulike kosmetiske behandlinger. Reguleringer av markedsføringen mot ungdom under 18 år vil neppe alene hindre mange fra å benytte seg av behandlinger som ikke er å betrakte som «helsehjelp».

Forslag til krav til kosmetiske behandlinger

Kravene relatert til de ulike behandlingene må tilpasses både mht. form og innhold. Reguleringen kan fastsettes enten i lov, forskrift, standardisering eller evt. i veiledninger mm.

Basert på blant annet dansk lov, og Forbrukerrådets erfaringer med tvisteløsning foreslår vi at følgende rettigheter vurderes regulert:

- **Førtidig skriftlig og muntlig informasjon, med forventningsavklaring** Forbrukeren bør få god tid til å sette seg inn i både skriftlig og muntlig informasjon, som gir en pekepinn på hvilket resultat som kan forventes. Det bør lovfestes at avtaler om behandling der virkningen er varig eller skadepotensialet er større, må avtalen inngås skriftlig med avtalevilkår på et varig medium.
- **Krav om inngåelse av avtale**, her må rettingsadgang, klagemuligheter og erstatning være beskrevet
- **Betenkningstid** – mellom første konsultasjon og inngrep/injeksjon (Jf Danmark). Betenkningstiden skal ikke begynne å løpe før forbrukeren har fått all informasjon som skal til for å ta et opplyst valg om behandlingen. Hvor lang denne skal være bør være ulik for kosmetiske inngrep, kosmetiske injeksjoner og kosmetiske behandlinger. For behandlinger med et visst skadepotensiale bør aldri konsultasjonen og behandlingen skje samme dag.
- **Innføring av en registreringsordning** – oversikt over de som har registrert seg for å utøve kosmetisk behandling, med tilsynsresultater (jf Danmark). Det bør stilles krav om at utøvere av kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandlinger registrerer seg i et nasjonalt register.
- **Kompetansekrav for behandlingsmetoder som faller utenfor helsehjelp** Dette må særlig gjelde for behandlinger som kan føre til uheldige resultater
- **Klagerett og eget klageorgan** for de som opplever kontraktsbrudd, skader, bivirkninger eller dårlig utførte kosmetiske behandlinger. For eksempel kan det opprettes en egen nemd.
- **Kosmetiske behandlinger og risiko knyttet til disse bør vurderes kontinuerlig** (jf Danmark). En løpende ajourføring vil kunne sikre at nye metoder som anvendes innlemmes i loven

- **Sanksjoner** Det må slås fast hvilke rettigheter brukerne har til i form av oppretting/ny behandling der behandlingen ikke lykkes og krav på erstatning for nødvendig påførte utgifter grunnet behandlingen

4. Behov for felles regulering av alle typer kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandlinger

Gjeldende regler knyttet til ulike former for kosmetisk behandling er spredt på mange ulike lover og det fremstår som uoversiktlig og uklart hvilke regler som gjelder for de ulike behandlingene. I tillegg kommer at tilsynsansvaret er fordelt på flere ulike tilsyn, - med fare for pulverisering av ansvaret og ulike vurderinger. Ettersom mange benytter seg av kosmetiske behandlinger, er det svært uheldig at lovverket på dette området er så fragmentert og ugjennomtrengelig. Fragmentert lovverk og ansvar gjør det svært vanskelig for forbruker, behandler og andre å vite hvilke regler man skal forholde seg til.

De foreslåtte lovendringene velger å bygge på eksisterende regelverk, noe som ikke bidrar til å gjøre reguleringen mer oversiktlig. Etter Forbrukerrådets mening er dette uheldig. Forbrukerrådet ønsker en samlet og felles regulering av kosmetiske behandlinger.

Etter det vi forstår er reguleringen av slike behandlinger samlet i det danske lovverket og er også foreslått samlet i det svenske lovforslaget.

Forbrukerrådet er enig i at det vil være uheldig med dobbeltregulering av sentral helselovgivning, men viser til at bruken av lovhenvvisninger og begrep med felles innhold, (jf. «helsehjelp»), langt på vei vil kunne imøtekomme slike utfordringer. Når det gjelder regelverket for legemidler, kosmetikk og medisinsk utstyr som langt på vei utgjør harmoniserte EU-regler, vil ikke dette naturlig gå frem i en slik felles lov, men det kan i stedet vises til disse der det passer inn.

5. Særlig om utvidelse av begrepet helsehjelp

Ettersom kosmetisk behandling med rent kosmetisk formål ikke har vært å regne som «helsehjelp», har ikke brukerne nytt godt av kravene til informasjon, innsyn i journal, klagerett eller rett til å kreve erstatning slik de bl.a. går fram av pasient og brukerrettighetsloven og pasientskadeloven. At begrepet «helsehjelp» i Helsepersonelloven utvides til også å omfatte kosmetisk behandling der behandlingen kan gi helserisiko, må medføre at også brukerne av disse behandlingene gis de nevnte lovbestemte rettighetene. I praksis vil dette gi kunne brukerne bedre vern i de tilfellene noe ikke går som planlagt. Samtidig vil endringen også pålegge behandlerne som utfører slike tjenester nye plikter de må forholde seg til, bl.a. å gi informasjon, innsyn i journal, klagerett mv. Dette må også følges opp av relevante myndigheter og tilsyn.

Grensen mellom behandlinger som anses som «helsehjelp» og hvilke som ikke omfattes kan være uklar i visse tilfeller. Det vil da fortsatt kunne være behandlingsmetoder som ikke er regulerte. Det er noe uklart hvor grensen for helserisiko ligger. Det er derfor viktig at departementet benytter fullmakten som foreslås i ny § 3 nr. 3 annet punktum i HPL til å gi nærmere bestemmelser i egen forskrift om hva slags handlinger som omfattes.

Ut fra behovet for klarhet og konsekvens, er det uansett viktig at begrepet helsehjelp gis samme innhold i alle lovene som opererer med begrepet, inkludert HPL, pasient- og brukerrettighetsloven og pasientskadeloven.

6. Behov for forbud mot markedsføring av kosmetiske injeksjoner

I en digital mediehverdag er markedsføringens påvirkningskraft stor da den åpner for bruk av effektive, interaktive virkemidler og individuell målretting. Barn og unge er særlig sårbare for markedsføring og har krav på et særskilt vern. I den siste Forbrukermeldingen (Meld. St. (2018-2019)) konstaterer regjeringen at barn og unge utsettes for et stort markedsføringspress, som blant annet fører til kroppspress.

Formålet med forslagene i denne høringen lov- og forskriftsendringer som skal bidra til å motvirke kroppspress særlig mot barn og unge.

Det er i dag ingen samlet regulering av markedsføring av kosmetiske inngrep, injeksjoner eller behandling.

Forbrukertilsynet har gitt ut veiledninger om markedsføring i sosiale medier, disse omhandler spesielt informasjon om merking av reklame, samt ansvar for å ikke rette markedsføringen mot barn. I 2019 kom Fagutvalget for influencemarkedsføring (Fim) med retningslinjer for å ansvarliggjøre influencerne når det gjelder markedsføring i egne kanaler. Bransjen skal selv følge opp brudd på retningslinjene. Fim ser på markedsføring rettet mot barn og unge opp til en alder av 24 år. I 2019 støttet også Forbrukerrådet forslaget fra Barne- og familiedepartementet om å innføre et generelt krav om merking av retusjert reklame (mfl§2) for å redusere reklamens bidrag til kroppspress, særlig blant unge.

I anmodningsvedtak 839 ba Stortinget regjeringen om blant annet å utrede et forbud mot markedsføring av kosmetiske injeksjoner.

Et forbud mot markedsføring av kosmetisk kirurgi, injeksjoner og behandlinger, drøftes i høringsnotatets punkt 8.5.2. Det konkluderes med at det ikke er grunnlag for et generelt forbud mot «markedsføring av produkter som omfattes av kosmetikklovgivningen, lov om medisinsk utstyr eller legemiddeloven for bruk i forbindelse med kosmetiske injeksjoner, kosmetisk kirurgi eller kosmetiske tjenester mer generelt».

Videre diskuteres det hvorvidt et forbud av markedsføring av tjenesteyting kan innføres. Her vil endringene som er foreslått i helsepersonelloven sette grenser for markedsføring rettet mot de under 18 år.

Forbrukerrådet ønsker et generelt forbud mot markedsføring av kosmetiske injeksjoner. Dette begrunnes særlig med at det må antas å være nødvendig med et generelt forbud for at lovforslaget om å forby markedsføring mot personer under 18 år kan fungere effektivt. Etter vår mening vil grensedragningen mellom markedsføring mot ungdom og andre kunne bli vanskelig å gjennomføre i praksis.

Det bør gjøres en utredning for å se om et forbud mot markedsføring av kosmetiske injeksjoner vil være i strid med EU/EØS- regler.

7. Bestilling av produkter som kan benyttes til kosmetiske inngrep i private hjem

I anmodningsvedtak 839 ble det bedt om en utredning av forbud mot bestilling og bruk av kosmetiske injeksjoner i private hjem.

I høringsnotatet konkluderes det med at det vil være vanskelig å håndheve et forbud mot bestilling av produkter som benyttes til kosmetiske inngrep i private hjem, og at det derfor ikke bør innføres et forbud.

Vi tror at et forbud vil kunne gi et viktig signal til forbrukerne, og til den som har tenkt å sette en injeksjon. I og med at injiseringen stiller krav til helsefaglig kompetanse, uavhengig av om virkestoffet er klassifisert som et legemiddel eller ikke, foreslår vi at det innføres et forbud mot privatimport, slik det er i dag for legemiddelet botulinumtoksin.

8. Oppsummering

Avslutningsvis er Forbrukerrådet som nevnt veldig fornøyd med at det foreslås strengere reguleringer for kosmetiske injeksjoner. Samtidig vil vi understreke at det fortsatt vil eksistere et behov for å tydeliggjøre tilsynsansvaret og forbrukerrettigheter også for andre typer behandlinger, selv om de ikke ansees for å ha stor risiko for negative helseeffekter.

Vennlig hilsen
FORBRUKERRÅDET

Fredrik Färber
Avdelingsdirektør, forbrukerpolitisk
enhet og kommunikasjon

Aysha Hussain
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke signatur.